

PORADNIK BIBLIOTEKARZA

Nr 4

Kwiecień — 1953

Rok V

Zbigniew Landau

HISTORIA RUCHU ROBOTNICZEGO W POSZCZEGÓLNYCH KRAJACH (wybór podstawowych opracowań)

Poniższe zestawienie jest wyborem najwartościowszych książek, z zakresu historii ruchu robotniczego w poszczególnych krajach.

Studiowanie historii międzynarodowego ruchu robotniczego ma duże znaczenie praktyczne. Szczególnie ważne jest studiowanie historii Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego — partii, która pierwsza na świecie zbudowała państwo socjalistyczne. Na jej doświadczeniu opieramy się obecnie w rozwiązywaniu takich zagadnień, jak uprzemysłowienie kraju, spółdzielczość produkcyjna na wsi i inne.

Dzień 1 Maja jest dniem międzynarodowej solidarności ludzi pracy całego świata. Poznanie książek, poświęconych walce klasy robotniczej w różnych krajach, pozwoli zrozumieć zgodność interesów mas pracujących w walce o pokój, dobrobyt, socjalizm.

I. ZWIĄZEK RADZIECKI

1. STALIN J. W. *Historia Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików)*. Krótki kurs pod redakcją Komisji KC WKP(b), zaaprobowany przez KC WKP(b) 1938. W-wa 1948 „Książka“ s. 415.

Jest to naukowe opracowanie historii ruchu robotniczego w Rosji i Związku Radzieckim. Praca stanowi encyklopedię podstawowych wia-

domości z zakresu marksizmu-leninizmu. Studiowanie historii WKP(b) uzbraja masy pracujące wszystkich krajów w bogate doświadczenia walki o obalenie kapitalizmu i zbudowanie ustroju socjalistycznego. Na doświadczeniach KPZR opierają się inne partie komunistyczne i robotnicze. Krótki kurs historii WKP(b) obejmuje okres od roku 1883 do 1937. Dla zapoznania się z historią KPZR w okresie Wielkiej Wojny Narodowej ZSRR i przechodzenia od socjalizmu do komunizmu należy przeczytać:

a) STALIN J. W. *O wielkiej Wojnie Narodowej Związku Radzieckiego*,

b) MALENKOW G. M. *Referat sprawozdawczy KC WKP(b) na XIX Zjeździe Partii*.

2. BERIA Ł. *Przyczynek do dziejów organizacji bolszewickich w kraju Zakaukaskim*. Referat wygłoszony na zebraniu tbiliskiego aktywu partyjnego 21—22 lipca 1935 r. W-wa 1949 KiW s. 262, 2 nlb.

Praca stanowi historię organizacji bolszewickich w kraju Zakaukaskim. Kolejno omówione zostały: powstanie i ukształtowanie się organizacji (lata 1897—1904), okres rewolucji 1905 r. (1905—1907), okres reakcji i wzrostu ruchu robotniczego w latach 1907—1913, walka z odchyleniem nacjonalistycznym (1913—1924). Na końcu pracy podane są przypisy i kronika aresztowań, zesań i ucieczek tow. Stalina.

3. BAGIROW M. D. *Z dziejów organizacji bolszewickiej Baku i Azerbajdżanu*. W-wa 1950 KiW s. 218, 2 nlb.

Jest to referat wygłoszony w 60-tą rocznicę urodzin Józefa Stalina, poświęcony historii organizacji bolszewickich Baku i Azerbajdżanu.

W pracy tej wiele miejsca poświęcono omówieniu roli J. Stalina w powstaniu i działalności tych organizacji bolszewickich. Praca obejmuje okres od 1897 do około 1948 roku, z tym, że okres do roku 1920 omówiony jest bardziej wyczerpująco, niż czasy późniejsze.

II. KRAJE DEMOKRACJI LUDOWEJ

4. BIERUT B., CYRANKIEWICZ J. *Podstawy ideologiczne PZPR*. Referat tow. B. Bieruta wygłoszony w dniu 15. XII. 1948 r., koreferat tow. J. Cyrankiewicza wygłoszony w dniu

16. XII. 1948 r. na kongresie Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, W-wa 1949 KiW s. 142, 2 nlb. *)

5. HU CZIAO-MU. *Komunistyczna Partia Chin*. Krótki zarys historyczny. W-wa 1952 KiW s. 101, 2 nlb.

Praca ta została napisana przez zastępcę kierownika Wydziału Propagandy KC Komunistycznej Partii Chin w trzydziestą rocznicę jej założenia. Zawiera ona opis tego „...jak chińska klasa robotnicza prowadziła szerokie masy chłopów i inne siły demokratyczne do bohaterskiej walki przeciwko imperialistom..., jak obaliła ostatecznie reakcyjny reżym i zbudowała pod wodzą klasy robotniczej demokratyczną republikę ludową, opartą na sojuszu robotniczo-chłopskim, a przez to otworzyła szeroką drogę do przyszłego przejścia do socjalizmu“ (s. 5). Materiał zgrupowany jest w pięciu rozdziałach:

1. Powstanie Partii i Pierwsza Rewolucyjna Wojna Domowa (1921—1927),
2. Druga Rewolucyjna Wojna Domowa (1927—1936),
3. Wojna oporu przeciwko agresji japońskiej (1937—1945),
4. Trzecia Rewolucyjna Wojna Domowa, powstanie Chińskiej Republiki Ludowej i okres odbudowy gospodarczej (od 1945 r.),
5. Ogólny przegląd trzydziestolecia.

6. PIECK W. *W walce o nowe Niemcy* **). W-wa 1950 KiW s. 35—85.

Książka, której autorem jest prezydent Niemieckiej Republiki Demokratycznej Wilhelm Pieck, omawia historię Komunistycznej Partii Niemiec, partii, która przewodziła i przewodzi narodowi niemieckiemu w walce o interesy narodowe, gospodarcze i polityczne oraz o podniesienie kultury niemieckich mas pracujących. Całość materiału ujęta jest w sześć rozdziałów. Historia KPN w czasie: 1) Pierwszej Wojny Światowej (1914—1918), 2) powojennego przypływu fali rewolucyjnej (1919—1923), 3) względnej stabilizacji kapitalizmu (1924—1928), 4) wielkiego kryzysu gospodarczego lat 1929—1932, 5) dyktatury i wojny hitlerowskiej

*) Praca ta omówiona jest w kwietniowym numerze „Poradnika Bibliotekarza“ z r. 1952. Obszerny wybór literatury z historii polskiego ruchu robotniczego zamieszczony został w Nr 4/52 i 11/52 „Poradnika Bibliotekarza“.

***) Praca ta wydana została również w innym tłumaczeniu pod tytułem: Pieck W. *Z dziejów Komunistycznej Partii Niemiec*. Trzydzieści lat walki. Tłumaczenie polskie pod redakcją i ze wstępem M. Muszkata. W-wa 1950 Polski Instytut Spraw Międzynarodowych. s. 53, 1 nlb.

(1933—1945), 6) budowy Niemiec Demokratycznych. Autor doprowadza historię do roku 1948. Jak wiadomo, od tego czasu w historii ruchu robotniczego w Niemczech zaszły poważne zmiany. Niemiecka Republika Demokratyczna weszła w okres budowy podstaw socjalizmu.

7. *Rumuńska Partia Robotnicza*. Krótki zarys historyczny. 1921—1951. W-wa 1953 KiW s. 179, 1 nlb.

W części pierwszej książki zamieszczony jest referat sekretarza generalnego Rumuńskiej Partii Robotniczej — Gheorghiu Dej wygłoszony na uroczystej akademii z okazji trzydziestej rocznicy powstania Komunistycznej Partii Rumunii. W referacie omówione są podstawowe okresy rozwoju Partii, ze szczególnym uwzględnieniem okresu po wyzwoleniu Rumunii. W drugiej części książki zamieszczona jest zwięzła historia Rumuńskiej Partii Robotniczej.

III. KRAJE KAPITALISTYCZNE

8. *Włoska Partia Komunistyczna*. Krótki zarys historyczny. W-wa 1952 KiW s. 166, 1 nlb.

Książka opracowana została przez zespół autorów i wydana w 1950 r. przez Włoską Partię Komunistyczną. „W pracy tej naświetlono podstawowe etapy rozwoju Włoskiej Partii Komunistycznej, dokonano pierwszej próby marksistowsko-leninowskiej analizy, usystematyzowania i uogólnienia historii i doświadczeń ruchu komunistycznego we Włoszech w okresie od powstania Włoskiej Partii Komunistycznej (1921) do chwili obecnej (1950)“. Do książki tej dodane są dwa artykuły sekretarza generalnego KC Włoskiej Partii Komunistycznej: „30-lecie Włoskiej Partii Komunistycznej“ i fragment referatu wygłoszonego na VII Zjeździe Włoskiej Partii Komunistycznej pt. „Walka narodu włoskiego o pokój, pracę i wolność“.

9. THOREZ M. *Syn ludu*. W-wa 1950 KiW s. 184, 5 nlb.

„Syn ludu“ — to powieść autobiograficzna, napisana przez sekretarza generalnego Komunistycznej Partii Francji. W odróżnieniu od wyżej omówionych opracowań monograficznych, w książce tej jest więcej akcentów osobistych. Nie wpłynęło to jednak ujemnie ani na wierność, ani na dokładność opisu historii przodującego oddziału francuskiej klasy robotniczej — Komunistycznej Partii Francji. Praca Thoreza składa się z ośmiu rozdziałów: 1) Przebudzenie (okres do roku 1920), 2) szkoła (do około r. 1932), 3) walka o jedność, 4) front ludowy, 5) Francja wobec niebezpieczeństwa hitleryzmu, 6) wojna, 7) nasza walka o odrodzenie Francji, o niepodległość narodową, o pokój, 8) do czego dążą komuniści.

10. POLLITT H. *Autobiografia*. W-wa 1950 Czytelnik s. 278, 2 nlb.

„Autobiografia“ Harry Pollitta, sekretarza generalnego Komunistycznej Partii Wielkiej Brytanii, opracowana jest w formie pamiętnika. Stanowi ona jednocześnie historię ruchu robotniczego w Anglii do roku 1929.

Romana Łukaszewska

KONKURSY CZYTELNICZE W DNIACH OŚWIATY KSIĄŻKI I PRASY

Dni Oświaty, Książki i Prasy to okres wytężonej pracy z czytelnikiem w bibliotece, okres wzmożonej propagandy książki i czasopisma. W tym czasie bibliotekarze starają się w pełni wykorzystać wszelkie dostępne im środki oddziaływania na czytelnika, zastosować jak najskuteczniejsze sposoby zapoznania go z dobrą, wartościową i pożyteczną książką.

Okres ten powinien stać się dla wielu ludzi okresem trwałego przymierza z książką. Poważną w tym rolę musi odegrać bibliotekarz.

Jednym z bardzo skutecznych sposobów zbliżenia czytelników do książki jest organizowanie konkursów czytelniczych, które stanowią atrakcyjną formę pracy z czytelnikiem, o charakterze na wpół rozrywkowym. Bibliotekarzowi jednak nie wolno zapominać, że organizowane przez niego konkursy to jeden ze środków propagandy wartościowej literatury, zmuszający uczestnika konkursu do zastanowienia się nad przeczytaną książką, wyciągnięcia wniosków czy sądów o jej tematyce, bohaterach lub poszczególnych zagadnieniach poruszanych przez autora.

Poniżej podajemy cztery przykłady konkursów, które mogą być zastosowane w bibliotekach gminnych w okresie Dni Oświaty, Książki i Prasy.

Dwa pierwsze konkursy związane są ze współczesną literaturą polską. Zadaniem pierwszego jest zbliżenie czytelników do zagadnienia pierwszorzędnej wagi, jakim jest sprawa rozwoju spółdzielni produkcyjnych, szerokiego uświadczenia ma-

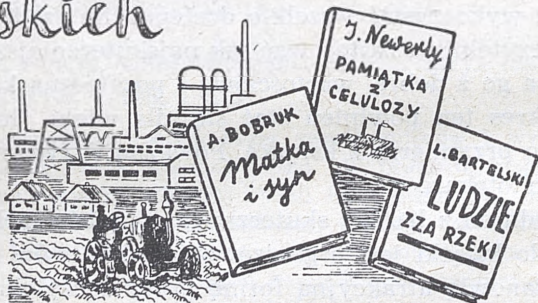
ło i średniorolnego chłopstwa o znaczeniu gospodarki zespołowej dla rozwoju naszego kraju.

W konkursie stawiamy czytelnikom dwa pytania:

1. Wymień jakie czytałeś książki o spółdzielniach produkcyjnych. Podaj autorów i tytuły tych książek.

2. Napisz z jakimi trudnościami musieli walczyć członkowie spółdzielni produkcyjnych ze znanych ci książek i w której z nich najlepiej dawali sobie z nimi radę.

poroznajemy
współczesnych pisarzy
polskich

KONKURS

1. W KTOREJ SPOŚRÓD PODANYCH KSIĄZEK AUTOR PORUSZA ZAGADNIENIE ŁĄCZNOŚCI MIASTA Z WSIĄ. PODAJ STRONY, NA KTÓRYCH ODNALEZŁEŚ ODPOWIEDNIE URYSUNKI.
2. KTOREGO Z POLSKICH PISARZY WSPÓŁCZESNYCH ZAPROSIBYŚ NAJCHEŃNIEJ DO SWOJEJ WSI I O CZYM CHCIAŁBYŚ, ŻEBY OPowiedział TOBIE I TWOIM sąSIADOM.

czas trwania konkursu: 8.V-10.VI

JAKO NAGRODY PRZEWIDZIANO SZEREG WARTOŚCIOWYCH KSIĄZEK.

ODPOWIEDZ PODPISZ SWOIM IMIENIEM I NAZWISKIEM, WŁÓŻ DO KOPERTY I ODDAJ W BIBLIOTECE.

Drugi konkurs związany jest również z książkami o problematyce wiejskiej. Na plakacie konkursowym podajemy czytelnikom 3 książki, a mianowicie: A. BOBRUKA — *Matka i syn*, I. NEWERLEGO — *Pamiętka z Celulozy* i L. BARTELSKIEGO — *Ludzie zza rzeki*. Czytelnikom stawiamy dwa pytania:

1. W której z podanych książek autor porusza zagadnienie łączności miasta ze wsią. Podaj strony, na których odnalazłeś odpowiednie urywki.
2. Którego z polskich pisarzy współczesnych zaprosiłbyś najchętniej do swojej wsi i o czym chciałbyś, żeby opowiedział tobie i twoim sąsiadom.

Następne dwa konkursy poświęcone są literaturze radzieckiej. Pierwszy ma ukazać czytelnikom jak wiele miejsca pisarze radzieccy poświęcili w swych utworach wodzowi swego narodu i wszystkim ludzi pracy na całym świecie — Józefowi Stalinowi, z jak wielu powieści radzieckich wyłania się ku czytelnikowi postać Stalina, jak wyraźnym jest jego wpływ na kształtowanie się życia ludzi radzieckich, zarówno w wielkich przełomowych momentach dziejów narodów Związku Radzieckiego, jak i w codziennym ich życiu.

Na plakacie konkursowym podajemy czytelnikom cztery książki: 1) A. TOLSTOJA *Chleb*, 2) W. AŻAJEWA — *Daleko od Moskwy*, 3) P. PAWLENKI — *Szczęście*, 4) A. FADIEJEWA — *Młoda Gwardia* *) a następnie stawiamy im następujące pytanie:

W której z podanych książek znalazłeś urywki o Józefie Stalinie i jego bezpośrednim wpływie na życie ludzi radzieckich. Wymień te książki oraz strony, na których odnalazłeś odpowiednie urywki.

*) Podajemy jeszcze parę innych książek, w których można znaleźć fragmenty o Józefie Stalinie: W. Smirnow — *Synowie*. s. 294—304, K. Fiedin — *Niezwykłe lata*. s. 665—668 i 735, P. Fedorov — *Generał Dowator*. s. 440—448, Na Kremlu — *opowiadania o Stalinie*, M. Bobrow — *Walery Czkała*. s. 133—135, M. Wirta — *Bitwa Stalingradzka*. s. 105—167, 178—184, 197—199, F. Panfierow-Pruski (*Odbitka „Byłem u Stalina“*. Nowa Wieś Nr 11.).

Wreszcie ostatni konkurs polega na podaniu odpowiedzi na dwa następujące pytania:

1. Wskaż powieści, których bohaterami są: Machow, Umara Mahomet, Sergiusz Tutarinow, Fiodor Kłyczkow, Tania Wasilczenko, Jewsiej Naryzny, Nikita Malcew, Załkind, Głusza Niesmasznaja.

(Dla wiadomości bibliotekarzy podajemy, że postacie wzięte są z książek: *Daleko od Moskwy* — WASYLA AŻAJEWA, *Kawaler Złotej Gwiazdy* — SIEMIONA BABAJEWSKIEGO *Czapajew* — DYMITRA FURMANOWA).

2. Który z wymienionych bohaterów najbardziej ci się podoba i dlaczego?

Ostatni konkurs, w nieco zmienionej formie, realizowany był w jednej z bibliotek łódzkich w okresie Miesiąca Pogłębienia Przyjaźni Polsko-Radzieckiej.

Przypominamy, że konkurs należy ogłosić za pomocą odpowiedniego plakatu, na którym podane zostaną jego warunki, czas trwania, przewidziane nagrody oraz sposób składania odpowiedzi. Konkurs nie może trwać zbyt krótko, aby czytelnicy zdążyli odszukać i przejrzeć lub przeczytać potrzebne im książki — nie może on również zbyt długo przeciągać, gdyż po pewnym czasie przestaje budzić zainteresowanie czytelników. Miesiąc trwania konkursu w bibliotece wydaje się najodpowiedniejszym okresem. Dobrze jest na czas trwania konkursu zgromadzić w bibliotece większą ilość egzemplarzy książek z nim związanych (wypożyczyć z biblioteki powiatowej lub wojewódzkiej).

Nagrody są ważnym czynnikiem przy organizowaniu konkursów. Stanowią one dużą ich atrakcję, zachęcają czytelników do wzięcia w nich udziału. Najczęściej stosowaną nagrodą w bibliotekach są książki, co wydaje się zupełnie słuszne. Dobrze jest również zamieścić nazwiska czytelników, którzy zajęli dalsze miejsca przy eliminacji, w gazecie bibliotecznej.

Oprócz omówionych tutaj konkursów istnieje jeszcze wiele ich rodzajów. Pomysłowość bibliotekarza oraz aktywność czytelniczego może spowodować, iż konkursy staną się poważnym środkiem rozczytania pewnej grupy czytelników biblioteki.

KONTROLA KSIĘGOZBIORU W MAŁEJ BIBLIOTECE

Celem ścisłego ustalenia stanu i wartości majątkowej księgozbioru należy przeprowadzać co pewien czas jego kontrolę, czyli skontrum.

W bibliotekach z księgozbiorem do 5000 tomów kontrola powinna być przeprowadzona przynajmniej raz do roku, ewentualnie częściej, jeśli zachodzi po temu potrzeba np. przy zmianie kierownika biblioteki, po przeprowadzce do innego lokalu itp.

Ze względu na to, że kontrola księgozbioru posłuży do wyceny majątku biblioteki, który wchodzi do ogólnego majątku posiadanego przez instytucję jakiej biblioteka podlega, (prezydium gminnej czy miejskiej rady narodowej), termin dorocznej kontroli musi być dostosowany do ogólnych wymagań, ustalonych przepisami o rachunkowości budżetowej. Należy unikać zamykania biblioteki na okres przeprowadzania kontroli, aby nie uniemożliwić czytelnikowi korzystania z książek. Jednakże w wielu wypadkach nie jest to możliwe do osiągnięcia — wówczas termin zamknięcia biblioteki należy podać do wiadomości czytelników co najmniej na dwa tygodnie wcześniej.

Kontrola księgozbioru (skontrum) polega na sprawdzeniu zgodności stanu faktycznego z zapisami w księdze inwentarzowej. Wynika stąd jasno, że szybciej i łatwiej przeprowadzimy kontrolę księgozbioru ustawionego według numerów inwentarza, natomiast przy jego ustawieniu według działów, gdzie kolejność numerów inwentarza nie jest zachowana — kontrola trwa nieco dłużej. Sposób przeprowadzania kontroli jest w obu wypadkach podobny.

Nie ma potrzeby ściągania wypożyczonych książek od czytelników dla przeprowadzenia kontroli, ponieważ prawidłowy zapis na karcie książki i na karcie czytelnika usprawi-

dliwia w pełni brak książki na półce podczas kontroli. To samo dotyczy książek wypożyczonych do punktów bibliotecznych oraz oddanych do introligatora lub też wypożyczonych do innych bibliotek.

Czynnością wstępną przy przeprowadzaniu kontroli jest przygotowanie dokumentów i materiałów usprawiedliwiających brak książek w bibliotece, a więc kart książek, potwierdzeń odbioru punktów bibliotecznych, zeszytu opraw. Przygotować również należy księgu ubytków ewentualnie protokoły ubytków. Są one potrzebne do odnotowania numerów książek wycofanych z księgozbioru.

Kontrolę przeprowadza się przy pomocy specjalnie do tego przeznaczonych arkuszy kontrolnych, których projekt podaje się w niniejszym numerze. Wzór ten różni się nieco od wzoru zatwierdzonego przez Ministerstwo Oświaty w 1947 roku. Formularze drukowane według wzoru Ministerstwa Oświaty nabyć można w CEZAS. Do formularzy tych należy wprowadzić poprawki na podstawie załączonego wzoru. Uwagi bibliotekarzy o przydatności tego wzoru przyczynią się do jego ostatecznego opracowania przy zatwierdzeniu przez władze naczelne.

Arkuszy tych należy przygotować odpowiednią ilość w zależności od wielkości księgozbioru, którego kontrolę przeprowadzamy. Na przykład jeśli mamy 3500 tomów — przygotowujemy cztery arkusze.

U góry każdego arkusza wpisuje się jego numer kolejny oraz numery inwentarzowe, które ma obejmować (od — do).

Po tych przygotowaniach wstępnych przystępujemy do wypełniania arkuszy przez zakreślanie umownym znakiem numerów książek należących do poszczególnych grup jak: 1) (wycofane z księgozbioru i wycofane z inwentarza) — znak: przekreślenie poziome numeru, 2) (wypożyczone czytelnikom) — W, 3) (wypożyczone do punktu bibliotecznego) — pb. 4) (u introligi-

rezultat ogólną liczbę 1000 dla jednego pełnego arkusza kontrolnego.

Po ostatecznym podsumowaniu wszystkich arkuszy, sporządzamy spis numerów książek brakujących (wg wzoru Nr 19-b PS) i rozpoczynamy ich poszukiwania. Praktyka wykazuje, iż pewna część książek brakujących na półce podczas kontroli, odnajduje się później na przykład skutkiem omyłkowego zapisu na koncie czytelnika, odłożenia do opracowania lub też z innych przyczyn.

Protokół kontroli (Wzór Nr 2) oddaje się do zatwierdzenia władzom zwierzchnim biblioteki, które obowiązane są zapewnić bibliotece prawidłowe przeprowadzenie kontroli i delegować swego przedstawiciela do udziału w niej.

Po ostatecznym ustaleniu brakujących książek spisuje się ich tytuły na formularzu według wzoru Nr 3, który załącza się do protokołu.

Zasadniczo w dobrze prowadzonej bibliotece, przy odpowiednim zabezpieczeniu księgozbioru, nie powinno być książek nieodnalezionych, (których brak nie byłby wyjaśniony). Książki brakujące przy kontroli, powinny być wpisane do księgi ubytków przed następną kontrolą.

Protokół kontroli należy sporządzić w dwóch egzemplarzach, z których jeden po zatwierdzeniu przechowuje się w aktach biblioteki wraz z załącznikiem o brakujących książkach oraz arkuszami kontrolnymi. (Wzór Nr 1).

Jak już wspomniano, wzór jeszcze nie jest zatwierdzony przez centralne władze biblioteczne, toteż wszelkie spostrzeżenia i uwagi dotyczące jego treści, a nadesłane do redakcji „Poradnika Bibliotekarza“, mogą przyczynić się do wprowadzenia do arkusza szeregu ulepszeń i uzupełnień.

O odpowiedzialności kierownika biblioteki za brakujące książki pomówimy w następnym artykule, jak również osobno omówimy sposoby wyceny księgozbioru i sposób podawania jego wartości w protokole kontroli.

PROTOKÓŁ

kontroli księgozbioru biblioteki... w

My niżej podpisani, kierownik biblioteki i przedstawiciel sporządziliśmy niniejszy protokół, stwierdzając co następuje:

1. W okresie od dnia.... do dnia... 195... r. przeprowadziliśmy kontrolę księgozbioru biblioteki drogą bezpośredniego sprawdzania książek z zapisanymi w księdze inwentarzowej.
2. Sprawdzono następujące dokumenty:
 - a) księgi inwentarzowe (wymienić pierwszy i ostatni numer każdej z nich),
 - b) protokół poprzedniej kontroli księgozbioru z dn.....
 - c) protokoły wyłączenia książek z inwentarza w okresie między poprzednią kontrolą a obecną (wymienić numery i daty, ewentualnie numery i daty zapisów w księdze ubytków),
 - d) potwierdzenia wypożyczenia książek do punktów bibliotecznych,
 - e) karty czytelników i karty książek.
3. W wyniku kontroli ustalono:
 - a) zapisy we wszystkich księgach inwentarzowych obejmują tomów
 wyłączono w tej liczbie w/g protokółów „
 pozostaje po odjęciu wyłączonych książek od momentu kontroli „
 - b) obecność na półkach zainwentaryzowanych książek „
 - c) zapisane w kontroli wypożyczeń czytelników „
 - d) znajduje się w punktach bibliotecznych „
 - e) znajduje się w oprawie „

Ogółem było w dn... tomów... (wymienić słownie) na sumę Zł.....

Brakuje zainwentaryzowanych książek na sumę Zł.....

Szczegółowy wykaz brakujących książek załącza się do protokołu.

Stwierdzono, iż nie wpisano do inwentarza tomów. Przy kontroli książek wypożyczonych czytelnikom ustalono zaległości w zwrocie książek ponad 2 tygodnie....., ponad 3 miesiące.....

Wnioski i dezyderaty dotyczące brakujących książek, książek przetrzymanych, udoskonalenia ewidencji, przechowania i zabezpieczenia książek.

Podpis przedstawiciela
władzy nadrzędnej

Podpis kierownika biblioteki

Wzór Nr 3

Wykaz książek brakujących przy kontroli
księgozbioru w dn..... 195.... r.

Nr inwentarza	Autor i tytuł	Rok wydania	Wartość		Uwagi
			zł	gr	

S. Łabanowska

**WYCIECZKI W BIBLIOTEKACH DZIECIĘCYCH W OKRESIE
DNI OŚWIATY, KSIĄŻKI I PRASY**

Wycieczka jest ważnym momentem w życiu biblioteki. Jest ona jedną z najlepszych form zdobywania nowych czytelników. Wycieczki przeprowadza się zwykle w porozumieniu ze szkołami. Przyszli czytelnicy przychodzą całymi klasami pod opieką nauczyciela. Dla biblioteki jest to jeszcze jedna okazja do nawiązania kontaktu ze szkołą i podkreślenia roli biblioteki publicznej w budzeniu zainteresowań dzieci, w walce o lepsze wyniki w nauce (propaganda lektury obowiązkowej i uzupełniającej, książek popularno-naukowych, lekcje biblioteczne).

Wycieczka dla dzieci, które po raz pierwszy poznają bibliotekę — jest wielkim przeżyciem, czują się one onieśmielone i nieporadne na nowym terenie, oszałamia je wielka ilość książek, wystawki, plakaty, katalożki itp. Wycieczka ośmiela dzieci do swobodnego poruszania się w bibliotece. Spełnia ona podwójną rolę: zachęca dzieci do korzystania z biblioteki i ułatwia bibliotekarce pracę z czytelnikiem.

Wycieczki do biblioteki odbywają się w ciągu całego roku, najwięcej jednak jest ich w Dniach Oświaty, Książki i Prasy. Ze względu na charakter Dni Oświaty biblioteka musi specjalnie przygotować się na przyjęcie wycieczki w tym czasie.

W Dniach Oświaty, Książki i Prasy przygotowujemy w bibliotece odpowiednie wystawki z barwnymi plakatami, wykresy ilustrujące ilość odwiedzających bibliotekę czytelników i poczytność książek w latach 1952—1953; porządkujemy i wystawiamy najładniejsze katalożki, albumy, teczki wycinków, recenzje czytelników o książkach. Wystawki i plakaty powinny podkreślać znaczenie Dni Oświaty, wiązać się z ogólnie wysuniętymi hasłami i obrazować całokształt pracy biblioteki.

Jeżeli na danym terenie nie ma biblioteki dla dzieci, a biblioteka dla dorosłych posiada wydzielony dla nich ksiągozbiór, należy w tym czasie umożliwić im dostęp do półek, urządzić wystawkę książek z odpowiednimi napisami lub plakatem.

Wśród zgłaszających się na wycieczkę klas spotykamy takie, których uczniowie nigdy jeszcze nie byli na terenie biblioteki (będą to dzieci z klas młodszych lub ze szkół dalej położonych od danej placówki) i takie, których uczniowie korzystają już z biblioteki. Zależnie od tego, z jaką grupą dzieci mamy do czynienia, ułożymy odpowiedni program wycieczki.

Program wycieczki dzieci, będących po raz pierwszy w bibliotece, składa się z dwóch części: ogólnego zapoznania ich z placówką i omówienia znaczenia Dni Oświaty, Książki i Prasy.

W pierwszej części powinny znaleźć się następujące zagadnienia:

1) Jakiego rodzaju jest biblioteka, w której się znajdują, np. czytelnia z wolnym dostępem do półek lub wypożyczalnia;

jej miejsce w sieci bibliotecznej np. publiczna (każde dziecko ma prawo wstępu), bezpłatna.

2) Zapoznanie dzieci z regulaminem, obowiązkami i prawami czytelników: zachowanie się w czytelni, wolny dostęp do półek — samodzielny wybór książek, sposób zwracania książki.

3) Układ książek (działowy lub poziomy) z podkreśleniem działu popularno-naukowego.

4) Krótkie objaśnienie wszystkich rodzajów katalogów, które mogą doprowadzić czytelnika do książki (autorski, tytułowy, działowy, zagadnieniowy, przedmiotowy).

Taki plan może mieć wycieczka dzieci od klasy piątej. Wprowadzając klasy młodsze mniej rozwiniemy p. 3 (układ książek), położymy natomiast nacisk na dział baśni i opowiadań.

Inny przebieg będzie miała wycieczka klas 1-szych, które przyjmujemy do biblioteki w końcu kwietnia lub w początku maja. Omawiamy wtedy dokładnie regulamin biblioteki (cisza, mycie rąk itp.). Zatrzymujemy się dłużej nad sprawą poszanowania książki. Zwracamy uwagę na dział dla najmłodszych — książki stojakowe. Na zakończenie czytamy lub opowiadamy dzieciom urywki z książek. Jeżeli warunki i czas na to pozwalają, dzieci mogą sobie wybrać i przejrzeć książki (np. stojakowe).

Dla wycieczek, których uczestnicy byli już na terenie biblioteki pomijamy część pierwszą lub wiadomości te podają same dzieci, szczegółowo natomiast omawiamy część drugą. Dla tych dzieci wycieczka stanowi drugi etap w poznaniu przez nie biblioteki.

Na wstępie bibliotekarka objaśnia, przy udziale dzieci, dlaczego odwiedzają bibliotekę całymi klasami właśnie w dniach 17—31.V.

Dni Oświaty są podsumowaniem naszych osiągnięć i naszego dorobku na polu upowszechnienia oświaty i kultury, oraz osiągnięć gospodarczych. W tym okresie odbywają się kiermasze książek. Świadczą one jak Polska Ludowa dba o to, żeby dobra książka mogła dotrzeć do rąk każdego obywatela. Orga-

nizuje się różnorodne wystawy. Niektóre z nich przy pomocy wykresów i cyfr obrazują wzrost placówek oświatowych: szkół, bibliotek, Domów Kultury; inne — wzrost nakładów książek i czasopism.

Z kolei omawiamy hasła tegorocznych Dni Oświaty, Książki i Prasy. Po scharakteryzowaniu haseł przechodzimy do omówienia:

a) wykresów, obrazujących ilość czytelników odwiedzających bibliotekę i ilość przeczytanych książek w r. 1952—1953 (ze specjalnym uwzględnieniem działu popularno-naukowego),

b) wystawki urządzonej w bibliotece w związku z Dniami Oświaty, zaznaczając, że biblioteka stale organizuje wystawki na różne tematy.

Podajemy kilka projektów wystawek i plakatów na Dni Oświaty, Książki i Prasy. Plakaty muszą być sugestywne, wykonane estetycznie, aby przyciągały uwagę czytelnika do wystawki jako zasadniczego elementu propagandowego.

1) W i e k O d r o d z e n i a w P o l s c e

Dobierając na ten temat materiał książkowy oraz artykuły z pism, (którymi rozporządza biblioteka), należy uwydatnić sylwetki 2 czołowych pisarzy tego okresu: Mikołaja Reja (ojca literatury polskiej) i Jana Kochanowskiego. Z dziedziny sztuki można wyłożyć materiały o Wicie Stwoszu, który tworząc swe dzieła w średniowieczu, wyprzedził epokę, dokonując przewrotu w sztuce. Wystawkę uzupełnia plakat, którego tło stanowią np. rzeźby Wita Stwosza lub Wawel (jako budowla renesansowa).

2) N a u k a i O ś w i a t a w P o l s c e L u d o w e j.

Plakat — plastyczna książka z 61 i 62 artykułem Konstytucji PRL i fotomontaż ilustrujący te artykuły (dzieci w szkole, świetlicy, bibliotece itp.).

3) W związku z „Rokiem Kopernikowskim“ można urządzić w bibliotece wystawkę poświęconą temu wielkiemu astro-

nomowi. Plakat: Mikołaj Kopernik — twórca nowej astronomii.

W wystawce uwzględnimy nie tylko książki o Koperniku, ale także nowe wydawnictwa popularno-naukowe z zakresu astronomii.

Te trzy przykłady nie wyczerpują tematyki wystawek, związanych z Dniami Oświaty, Książki i Prasy. Pozostają jeszcze takie zagadnienia jak walka o pokój, o wykonanie Planu 6-letniego, osiągnięcia Polski Ludowej i inne.

KORZYSTAJMY Z DOŚWIADCZEŃ BIBLIOTEK BRATNICH NARODÓW

O BIBLIOTEKACH W ZWIĄZKU RADZIECKIM

Biblioteki w ZSRR odgrywają bardzo ważną rolę w całości kształcenia życia politycznego i gospodarczego kraju. Ich ogromne księgozbiory wynoszące ponad 600 milionów egzemplarzy*), ich szeroko i racjonalnie rozbudowana i rozmieszczona sieć biblioteczna, ich metody pracy służą wspólnemu celowi: komunistycznemu wychowaniu mas, pogłębianiu ich świadomości, kształtowaniu materialistycznego światopoglądu, przyswajaniu marksistowsko-leninowskiej teorii, podnoszeniu kwalifikacji zawodowych.

Biblioteki radzieckie dopomagają partii w wychowaniu 200-milionowego, wielonarodowego społeczeństwa w duchu patriotycznym radzieckiego internacjonalizmu proletariackiego, w duchu solidarności międzynarodowej.

Książka, słowo drukowane, docierając po przez wielką sieć bibliotek do każdego obywatela, do każdego najbardziej oddalonego zakątka ziemi radzieckiej, stanowi potężny oręż uświadamiania.

Ogółem istnieje w ZSRR ponad 300.000 bibliotek. Największą sieć stanowią państwowe powszechne biblioteki publiczne. Pozostają one pod zarządem Komitetów do spraw kulturalno-oświatowych przy radach ministrów poszczególnych

*) Dane liczbowe dotyczą roku 1950.

republik związkowych. Komitety te sprawują równocześnie nadzór państwowy nad pracą wszystkich innych bibliotek w republice, a więc: bibliotek urzędów, organizacji masowych i innych i ustalają ogólne zasady i wytyczne działania wszystkich bibliotek w republikach.

We wszystkich republikach istnieją państwowe biblioteki publiczne gromadzące w swych księgozbiorach wszystkie dzieła, jakie ukazują się w ZSRR. Otrzymują je za pośrednictwem Wszechzwiązkowej Izby Książki jako egzemplarz obowiązkowy. Ponadto istnieją państwowe biblioteki specjalne różnych dziedzin nauki np. historyczne, polityczne, literatury obcojęzycznej itp.

W skład sieci bibliotek powszechnych wchodzi, w zależności od państwowych jednostek administracyjnych — centralne biblioteki: okręgowe, krajowe, republikańskie republik związkowych i republik autonomicznych. W zależności od szerebła administracyjnego istnieją biblioteki: miejskie, rejonowe i wiejskie, podległe odpowiednim bibliotekom centralnym (okręgowym, krajowym, republikańskim). Zadaniem bibliotek centralnych jest gromadzenie piśmiennictwa swego okręgu, kraju, republiki, otaczanie opieką wszystkich bibliotek swego terenu i udzielanie im pomocy metodycznej.

O rozwoju i poziomie kulturalnym wsi radzieckiej świadczy ogromna ilość poważnie rozbudowanych bibliotek wiejskich. Samodzielne, duże biblioteki istnieją we wszystkich bardziej zaludnionych ośrodkach wiejskich (wielkich kolchozach). W r. 1950 istniało w ZSRR ponad 94.000 bibliotek wiejskich zaopatrzonych w imponującą liczbę ponad 75 mil. książek. Poza bibliotekami stałymi istnieją punkty z księgozbiorami wymiennymi.

Obok największej i najpoważniejszej sieci państwowych bibliotek powszechnych istnieje również sieć bibliotek związków zawodowych w fabrykach, zakładach przemysłowych, przedsiębiorstwach i instytucjach. Są to duże biblioteki stałe, bądź też punkty kompletów wymiennych w mniejszych przedsiębiorstwach i instytucjach.

Odrębną sieć stanowią biblioteki spółdzielczości przemysłowej tzw. promkooperacji.

Rozgałęzioną sieć bibliotek naukowych posiadają Akademia Nauk: ZSRR, poszczególnych republik związkowych i akademie specjalne, jak również instytuty naukowo-badawcze.

Szkolne biblioteki stanowią sieć odrębną i podlegają Ministerstwu Oświaty, a biblioteki wyższych uczelni — Ministerstwu Szkół Wyższych.

Z podanego powyżej pobieżnie opisu struktury sieci bibliotecznej w ZSRR widać, że nasza struktura jest wzorowana na radzieckiej i bardzo do niej zbliżona. Sądzimy jednak, że nie ten problem stanowi przedmiot głównego zainteresowania szerokich rzesz bibliotekarzy polskich, pragnących uczyć się na wzorach radzieckich i przystosowywać je do naszych warunków. Najciekawsze i najistotniejsze są metody pracy, stosowane w bibliotekach radzieckich, toteż nimi przede wszystkim zamierzamy się zająć na łamach „Poradnika“.

W dzisiejszej informacji wstępnej o bibliotekach radzieckich ograniczymy się do krótkiego wyliczenia tych metod.

Wynikają one — rzecz jasna — z podstawowego celu, jakiemu służą biblioteki radzieckie, a który już został omówiony we wstępnej części niniejszego artykułu. Metody te polegają na wszechstronnej, pogłębionej pracy z czytelnikiem. Formy te są bardzo zróżnicowane w zależności od charakteru biblioteki, od środowiska w jakim działa, od typów czytelników, od ich zapotrzebowań. Oprócz form masowych jak propaganda książek poprzez wystawy, dyskusje, wieczory literackie i inne imprezy, które u nas znajdują coraz szersze zastosowanie, biblioteki radzieckie prowadzą poważną pracę z czytelnikiem indywidualnym: dobór lektury, informacja bibliograficzna, oddzielne prace z racjonalizatorami, z przodownikami rolnictwa, z personelem inżyniersko-technicznym. Biblioteki udzielają indywidualnej pomocy samoukom i studiującym zaocznie. W bibliotekach organizuje się, jako pomoc dla grup czytelniczych, koła samokształceniowe, agrotechniczne, języków obcych, literackie itp. Prowadzi się konsultacje i wykłady. Bardzo roz-

powszechniona i szeroko ujmowana jest współpraca z aktywnym czytelnictwem poprzez rady biblioteczne, komisje, koła przyjaciół biblioteki. Aktywne czytelnictwo pomaga bibliotece w masowej pracy kulturalno-oświatowej, w propagandzie książki, w wewnętrznych pracach technicznych. Poprzez aktywne biblioteczno-księgonoszy biblioteki docierają do tych środowisk czytelniczych, które z rozmaitych względów nie korzystają z biblioteki na miejscu jak gospodynie domowe, chorzy, grupy pomocnicze zatrudnione okresowo zdala od zamieszkałych ośrodków. Dotyczy to zwłaszcza brygad polowych w okresach intensywnych prac rolnych w kolchozach-gigantach.

Bardzo ciekawe i bogate osiągnięcia mają w pracy z czytelnictwem radzieckie biblioteki wiejskie. Ze względu na rolę jaką powinny spełniać nasze biblioteki wiejskie w okresie wzmożonej walki o rozwój spółdzielczości produkcyjnej, dalsze artykuły z zapoczątkowanej dziś serii „Korzystajmy z doświadczeń bibliotek bratnich narodów“ poświęcimy zapoznaniu czytelników z metodami pracy wiejskich bibliotek radzieckich.

Na podstawie materiałów z V-go tomu Wielkiej Encyklopedii Radzieckiej opracowała: (I.R.).

Z TERENU

JAK PRACUJE BIBLIOTEKA GMINNA W LUDWIKOWICACH KŁODZKICH

OD REDAKCJI

Konkurs na najlepszą bibliotekę nie tylko przyczynił się do wzmożenia wysiłku bibliotekarzy nad podniesieniem czytelnictwa wśród szerokich mas pracujących, a szczególnie wśród pracującego chłopstwa, ale ujawnił również wielu bibliotekarzy, którzy zasługują na miano dobrych pracowników kultury, w pełni rozumiejących znaczenie szerokiego uświadamienia mas dla rozwoju i potęgi naszego Państwa Ludowego. W styczniu br. we wszystkich województwach wyróżniono przodujące biblioteki gminne i punkty biblioteczne. Oto co pisze do redakcji „Poradnika Bibliotekarza“ kol. Melania Bazała o pracy w swojej bibliotece, wyróżnionej w pierwszym okresie w ramach wspomnianego konkursu.

Przyznać muszę, że zaskoczona byłam Waszym pismem z dnia 31.I.1953 r. i tym, że mną, skromną bibliotekarką Gminnej Biblioteki Publicznej w Ludwikowicach Kłodzkich, jakby

się zdawało zagubionych wśród olbrzymich gór między Hejszowiną a Górami Sowiemi — zainteresował się Zarząd Główny Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich.

Chciałabym jak najlepiej odpowiedzieć na Wasze pytania, ale nie wiem czy potrafię.

Błędy wybaczcie, bo mam ukończone zaledwie 7 klas. Pytacie dlaczego mnie wyróżniono w konkursie? Spróbuję na to odpowiedzieć.

Dnia 1 marca 1951 r. objęłam najbardziej zaniedbaną bibliotekę w naszym powiecie. (W ciągu 2 lat zmieniło się w niej wielu pracowników). Nieopracowany księgozbiór z braku regałów leżał przeważnie na podłodze. Sama nie wierzyłam, czy dam sobie radę bez przygotowania fachowego i ogólnego. Miałam jednak dużo dobrej woli, a po przeszkoleniu w Jarocinie Pozn. na 6-tygodniowym kursie wróciłam z wiarą w swoje siły i w dobre wyniki.

Po każdorazowym pobyciu u mnie przełożonych, którzy dodawali mi otuchy, nabierałam coraz większej ochoty do pracy i zaufania do siebie.

W 1952 r. odbyła się w mojej bibliotece terenowa odprawa poświęcona analizie pracy. Wyrażone mi wówczas uznanie przełożonych i kolegów zachęciło mnie do coraz intensywniejszej pracy.

Biblioteka ma dobre pomieszczenie, dwa ładne pokoje, świeżo odmalowane, z linoleum na podłodze, jasne, słoneczne. Od razu przy wejściu robi dobre wrażenie. W pierwszej sali znajduje się czytelnia: 6 stolików, 12 krzeseł i kanapka. Na ścianach wiszą gazetki, plansze, hasła itp. Na stolikach rozłożonych jest 14 czasopism, które z początku przyciągały uwagę czytelników jedynie barwnymi rycinami, a które teraz pilnie są czytane. Czytelnicy przesiadują tu do późnego wieczora. Przeważa wśród nich młodzież. W drugiej salce, odgradzonej ladą we drzwiach, znajduje się księgozbiór ułożony na półkach działowo. Biurko i szafa to moja kancelaria. Duży piękny wazon z fikusem i firanki na oknach oraz napisy na ścianach dopełniają całości.

W okresie trwania konkursu miałam regulamin konkursowy w osobnej teczce. Przeglądałam go często, myśląc coby tu jeszcze nowego wprowadzić do biblioteki.

Najtrudniejszą formą pracy była praca z zespołem czytelników. Gdy zebrało się ich paru w czytelni, czasem 7-miu, czasem 9-ciu, a nawet 18-tu, czytałam z nimi artykuły z „Gazety Rolniczej“ o Konstytucji. Innym razem o ordynacji wyborczej, to znowu o Marcelim Nowotce. Po przeczytaniu mówiliśmy o tym cośmy czytali, porównując jak było dawniej, a jak jest teraz w Polsce Ludowej.

Słuchaczami moimi była sama młodzież, bo starszym zawsze się spieszy i niechętnie słuchają co im tam jakaś młoda bibliotekarka opowiada.

Najwięcej jednak wszystkich czytelników pociągają coraz to nowe wystawki robione z barwnych okładek i książek, albumy z okładek i z recenzjami. Zaraz o te książki proszą.

Od 1.IX.1952 r. przybyło w mojej bibliotece 305 czytelników. Razem mam już 675 czytelników, co stanowi największą liczbę w stosunku do innych gmin w powiecie Kłodzkim. Do zjednania czytelników pomagali mi kierownicy punktów gromadzkich oraz sami czytelnicy. Chodziłam jednak dość często górami i lasami, pilnując osobiście, by kierownicy punktów bibliotecznych zdobywali jak największą ilość czytelników.

Mój udział w akcji wyborczej polegał na organizowaniu wystawek tematycznie związanych z wyborami i Frontem Narodowym, sporządzaniu propagandowych haseł i na urządzaniu głośnych czytań z czytelnikami.

W miesiącu Przyjaźni Polsko-Radzieckiej sporządziłam 7 plasz, oraz gazetki i wystawki książek radzieckich. W ten sposób starałam się ukazać czytelnikom co nam daje przyjaźń z ZSRR. Do punktów wysyłałam również szereg pomocy propagandowych.

Biblioteka Gminna w Ludwikowicach Kłodzkich ma 4 stałe punkty, 2 specjalne; do konkursu zgłosiły się 4 punkty. Wszyscy współpracowaliśmy żywo w tym okresie.

Do aktywu czytelniczego należy tylko kilka osób młodszych, które bliżej interesują się pracami w bibliotece. Czasem pomagają w dekorowaniu sali, robieniu haseł czy gazetek.

Jeśli chodzi o księgonoszy, to robię dopiero próby. Próby te idą dość opornie. Ale myślę, że i to pokonam i przyzwyczaję niektórych aktywniejszych czytelników do noszenia książek tym, którzy z różnych powodów sami nie mogą przyjść do biblioteki.

*Kierownik Gminnej Biblioteki Publicznej
W Ludwikowicach Kłodzkich
Melania Bazała*

KOMUNIKATY

W ramach Dni Oświaty, Książki i Prasy redakcja „Wiedzy i Życia“, organu Tow. Wiedzy Powszechnej oraz Związków Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich organizują konkurs dla bibliotekarzy oświatowych pod hasłem: „Jak propaguję w swojej bibliotece pisma i książki z dziedziny popularno-naukowej?“

Termin nadsyłania odpowiedzi upływa w dn. 1 września 1953 r.
Łączna suma nagród wynosi 10.000 zł — (sł. dziesięć tysięcy zł).
Szczegóły konkursu w Nr 5 czasopisma „Wiedza i Życie“.

* * *

Referat Wydawniczy ZBiAP, Warszawa, Koszykowa 26 zawiadamia, iż w najbliższym czasie ukażą się następujące broszury:

J. GRYZ i E. KURDYBACHA — *Bibliografia w teorii i praktyce oraz wykaz ważniejszych bibliografii i dzieł pomocniczych* — cena zł 20,25.

W. BIENKOWSKI — *O pseudo-nauce bibliologii i najpilniejszych zadaniach bibliografii* — cena zł 5,50

M. DAWIDCZYŃSKA — *Bibliotekarze przy pracy* — cena zł 5,50
Broszury do nabycia w P. P. „Dom Książki“.

* * *

Administracja Wydawnictw ZBiAP przyjmuje zamówienia na prenumeratę czasopism, która w r. 1953 wynosić będzie rocznie:

Poradnik Bibliotekarza	— zł. 18.—
Bibliotekarz	— „ 24.—
Przegląd Biblioteczny	— „ 28.—

Redaguje: Komitet Redakcyjny

Wydawca: Związek Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich.

Adres redakcji i administracji: Warszawa, Koszykowa 26.

Warunki prenumeraty: zł 18 rocznie. Konto: PKO I-1731/113

Nakład 10000 egz. Papier drukowy satynowany kl. VII 61 x 86. cm, 60 g.
Obj. 1½ ark. Zam. 54 nr z dnia 28.III.53. Druk ukończono dn. 16.V.53

Warszawska Drukarnia Naukowa, Warszawa, Śniadeckich 8. 4-B-14682